

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№2

2026
fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 377 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILIY MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA’MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o’g’li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO’YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG’URTA FAOLIYATIDAGI MOLIVAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIJIY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJIRIBASI	66
Alimardonov G’ayratjon Nuraliyevich	
XO’JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o’g’li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO’NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA’MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIVAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIVA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHUVLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOIYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSiya FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochilidievich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohruh Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyevich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboyev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B.Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIYASI	288
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
АВТОМАТИЗАЦИЯ АУДИТОРСКИХ ПРОЦЕДУР НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ: ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО АУДИТОРСКИХ ЗАКЛЮЧЕНИЙ	316
Киличева Ф.Б.	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	320
Kushmanova Mahbuba	
GAZ TA'MINOTIDA YO'QOTISHLARNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI	324
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
DAVLAT AKTIVLARINI XUSUSIYLASHTIRISHNING MINTAQA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	329
Sharapov Farrux Shomuratovich	
КРИТЕРИИ ОТБРАКОВКИ ЭКСТРУЗИОННЫХ АЛЮМИНИЕВЫХ ПРОФИЛЕЙ ГРУППЫ ALMGSI ПО МАКРОСТРУКТУРНЫМ ПРИЗНАКАМ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ	333
Ибрахимов Фаррухжон Фарходович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DEBITORLIK QARZLARI VA FAKTORING OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	336
G'oziyeva Mokhira Rustamovna	
KULTIVATOR YUMSHATKICH PANJALARI O'TMASLANISH DARAJASINING ISH KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	345
Quvondiqov Yoqub Tursunbaevich, Nuraliyev To'liq Alimardanovich	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION STRATEGIYANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	352
To'g'onov Ibroximxo'ja	
TMK KORXONASI SHAROITIDA R6AM5 MARKALI TEZKESAR PO'LATDAN TAYYORLANGAN PARMA UCHUN TERMIK ISHLOV BERISH REJIMI	358
Djalalova Sevara Toxtamuratovna	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	362
Шоев Алим Халмуратович	
TRANSFORMATSIYA VA XUSUSIYLASHTIRISH OMILLARINING BANK SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	367
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	372
Ismatov Raxmatilla Oltinovich	

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Ismatov Raxmatilla Oltinovich

Namangan davlat texnika universiteti professori

ORCID: 0009-0008-1419-1713

E-mail: rahmatilloismatov013@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini tizimli tahlil qilingan. Innovatsion boshqaruvning korxona raqobatbardoshligi, ishlab chiqarish unumdorligi va qo'shilgan qiymat hajmiga ta'siri iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida baholangan. Tadqiqotda innovatsion faoliyatni strategik rejalashtirish, moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, risklarni boshqarish va raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, investitsiya resurslari cheklanganligi, kadrlar salohiyatining yetarli emasligi hamda boshqaruv mexanizmlarining nomukammalligi asosiy muammo sifatida aniqlangan. Ilg'or xorijiy tajriba umumlashtirilib, sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruvni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, boshqaruv, innovatsion boshqaruv, yuqori texnologik mahsulot, innovatsion faoliyat, innovatsion ixtisoslashuv, sanoat korxonasi, raqobatbardoshlik, texnologik modernizatsiya, samaradorlik ko'rsatkichlari.

Abstract. The article provides a systematic analysis of theoretical and practical aspects of enhancing innovation management efficiency in industrial enterprises. The impact of innovation management on company competitiveness, production productivity, and added value was assessed based on economic indicators. The study addresses strategic planning of innovation activities, expansion of financing sources, risk management, and the implementation of digital technologies. In addition, limited investment resources, insufficient personnel potential, and imperfect management mechanisms were identified as key challenges. Advanced foreign experience was summarized, and practical recommendations were developed to improve innovation management in industrial enterprises.

Keywords: innovation, management, innovation management, high-tech product, innovative activity, innovation specialization, industrial enterprise, competitiveness, technological modernization, performance indicators.

Аннотация. В статье проведен системный анализ теоретических и практических аспектов повышения эффективности инновационного управления на промышленных предприятиях. Влияние инновационного управления на конкурентоспособность предприятия, производственную эффективность и объем добавленной стоимости оценивалось на основе экономических показателей. В исследовании рассмотрены вопросы стратегического планирования инновационной деятельности, расширения источников финансирования, управления рисками и внедрения цифровых технологий. Также ограниченность инвестиционных ресурсов, недостаточный потенциал персонала и несовершенство механизмов управления были выявлены как основные проблемы. Обобщен передовой зарубежный опыт и разработаны практические рекомендации по совершенствованию инновационного управления на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: инновация, управление, инновационное управление, высокотехнологичный продукт, инновационная деятельность, инновационная специализация, промышленное предприятие, конкурентоспособность, технологическая модернизация, показатели эффективности.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlari milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlariga innovatsion loyihalarni joriy etishni jadallashtirish, jumladan sanoat korxonalari tomonidan innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarish, boshqaruvga oid innovatsiyalardan amaliyotda keng foydalanish orqali yuqori iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishish, shuningdek, O'zbekistonning global reytinglardagi pozitsiyasini yanada oshirishga qaratilgan hisoblanadi.

Mamlakatimizda oxirgi yillarda iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish yo'liga o'tkazish maqsadida amalga oshirilayotgan islohotlarga ustuvorlik berilib kelinmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasida: "...biz O'zbekistonni rivojlangan mamlakatga aylantirishni maqsad qilganmiz, bunga faqat jadal islohotlar, ilm-ma'rifat va innovatsiya orqali erishish mumkin" [2], deyilgan. Ushbu fikrlar mamlakatimizda milliy iqtisodiyot tarmoqlari, jumladan sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishning uslubiy asoslarini tadqiq etish dolzarb va ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Keyingi yillarda mamlakatimizda sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvin rivojlantirish amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jumladan, "2030-yilga borib, O'zbekistonni Global Innovation Index dagi TOP-50 mamlakatlar qatoriga kiritish rejalashtirilgan. Ushbu maqsadga erishishda mamlakatimiz ushbu indeksda qayd etilgan past indikatorlar bo'yicha pozitsiyasini yaxshilash ustuvor vazifa sifatida 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida belgilangan" [1]. Ushbu holat mamlakatimizda sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tadqiqotlarni o'tkazish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi. Mamlakatimiz iqtisodiyotida sanoat korxonalarining jadal rivojlanishi, ularning tashkiliy tuzilishining tobora murakkablashib borishi, faoliyat yo'nalishlari va turlari ko'lamining kengayishi natijasida boshqaruv funksiyalari murakkablashgani kuzatilmoqda. Shu bilan birga, sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligini oshirish zaruriyati paydo bo'lgan. Xususan, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida "Iqtisodiyotga innovatsiyalarni keng joriy qilish, sanoat korxonalari va ilm-fan muassasalarining kooperatsiya aloqalarini rivojlantirish" [1] ustuvor maqsad sifatida belgilangan.

Tadqiqotning maqsadi sanoat korxonalari innovatsion faoliyatining samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni tizimli tahlil etish, ularni guruhlash va korxonalar innovatsion boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy takliflar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy maqolani yozish jarayonida ilmiy tadqiqot metodlari sifatida tizimli tahlil, tarixiy va mantiqiy yondashuv, induksiya va deduksiya, analiz va sintez, qiyosiy va selektiv tanlab tadqiq qilish, shuningdek, monografik tahlil va guruhlash usullari qo'llanilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Innovatsiya atamasi lotincha "innovation" so'zidan olingan bo'lib, yangilash, o'zgartirish kiritish degan ma'noni anglatadi. Ushbu atama iqtisodiy adabiyotga ilk bor Y. Shumpeter tomonidan kiritilgan bo'lib, olim innovatsiyani iqtisodiy kategoriya sifatida quyidagicha ta'riflaydi:

"Yangi turdagi iste'mol tovarlari va xizmatlari, jumladan, korxonalarning egallagan bozor hajmini oshirishda noodatiy shakldagi ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish amaliyotini tashkil etish, yangi turdagi transport vositalaridan foydalanish yoki ularni amaliyotga tatbiq etish innovatsiya deb baholanadi" [3].

U.E. Sauder va A.S. Nashar innovatsiyani bozor talabidan kelib chiqib, yangi yoki takomillashtirilgan mahsulotlar, amaliyotda foydalaniladigan yangi yoki takomillashtirilgan texnologik jarayonlar, ijtimoiy ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan yangi xizmatlar va yangicha yondashuvlarda mujassamlashgan faoliyat natijasi sifatida ta'riflaydilar [4].

P. Drukerning fikricha, Innovatsion faoliyat – bu yangi biznesni ochish va yangi xizmatlarni ko'rsatish uchun tadbirkor o'zgarishlardan foydalanish va ularning yangi imkoniyatlarini oshirishni nazarda tutuvchi muhim vositadir".

U muvaffaqiyatli faoliyatning asosiy tamoyili sifatida mavjud imkoniyatlar tahlili va mulohaza qilishning muhimligiga e'tibor qaratib, "innovatsion faoliyatning maqsadga yo'naltirilganligi va tizimlili" asosiy ahamiyatga ega, deb hisoblaydi [5].

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar SH.N. Zaynutdinov [6], A.A. Madaliev [7], D.Sh. Odieva [8], N.M. Rasulov [9], B.B. Baxtiyrov [10] va boshqalar o'z ilmiy izlanishlarida sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligini oshirishda inson omilining o'rni, yuqori malakali kadrlarga bo'lgan talab, shuningdek, innovatsion ishlanmalardan foydalanishning uslubiy asoslarini o'rganishgan.

Iqtisodiy adabiyotlarda ushbu masala yuzasidan olib borilgan tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruvning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish, korxona boshqaruvida innovatsiyalardan foydalanish amaliyotini kengaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda innovatsion loyihalarni amalga oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish zarurati mavjud.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarning nazariy tahlili natijalariga ko'ra, ularni ichki va tashqi omillarga guruhlash mumkin. Tadqiqotlar natijasida aniqlanganidek, sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligini oshirish, avvalo, korxonada innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etish samaradorligini oshirish bilan bir qatorda, korxonaning milliy va xalqaro raqobatbardoshlik darajasini oshirishga yetarli shart-sharoitlar yaratishi kerak.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash, ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi raqobatning chuqurlashuvi va iqtisodiy munosabatlar tizimida innovatsiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvi samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi ichki va tashqi omillar zamonaviy shart-sharoitlarni hisobga olgan holda tahlil qilinishi lozim.

Ichki omillar korxona innovatsion boshqaruvi samaradorligiga bevosita ta'sir etadi va quyidagilardan iborat:

1. Tadbirkorlik qobiliyati. Tadbirkorlik qobiliyati korxona rahbari va bo'lim boshliqlariga xos insoniy fazilat bo'lib, innovatsion faoliyatni rivojlantirishning muhim tarkibiy qismidir. Shaxsda tadbirkorlik qobiliyati yuqori bo'lgani sari, u yangiliklarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etishga intiladi. Korxona rahbariyati innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashda, investitsiyalar samaradorligini ta'minlashda, ITTKI va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda hamda korxona xodimlarini rag'batlantirishda ustuvorlik yaratadi.

2. Korporativ madaniyat va boshqaruv. Korxona rahbariyati quyidagi holatlarni ta'minlashi kerak:

- o Vazifalarning adolatli va shaffof taqsimlanishi;
- o Innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etish va sinov jarayonida barcha ierarxik darajalar ishtirokini ta'minlash;

- o Innovatsion faoliyatga oid axborot bilan barcha xodimlarni muntazam xabardor qilish.

3. Menejerlar va kadrlar malakasi. Innovatsion jarayonlarning samaradorligi menejerlarning kasbiy malakasi va ko'nikmalari bilan uzviy bog'liqdir. Shu bilan birga, yuqori malakali innovatsion menejerlar, muhandislar va olimlarga bo'lgan talab yuqori bo'ladi.

4. Axborot va kommunikatsiya tizimi. Raqamli texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya tizimlari korxona innovatsion faoliyatining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Bu tizim korxona tashkiliy tuzilmasining barcha bo'g'inlarini qamrab olishi va innovatsion g'oyalar bo'yicha axborot oqimini ta'minlashi lozim.

5. Ierarxik tuzilma va bo'linmalarning ishtiroki. Korxona tarkibiy bo'linmalari soni, ularning holati, innovatsion loyihalardagi ishtirok huquqi va mas'uliyat taqsimoti samaradorlikni belgilaydi.

6. Bozorga yo'naltirilganlik. Innovatsion mahsulot bozorga mos kelishi va uning iste'molchi talabini qondirishi korxona foydasini oshiradi. Innovatsion marketing faoliyatiga alohida e'tibor qaratish lozim.

Tashqi omillar esa korxona innovatsion boshqaruvi samaradorligini qo'llab-quvvatlaydi:

1. Maslahat va konsalting xizmatlari. Sanoat korxonalariga innovatsion faoliyatni tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha davlat yoki xalqaro markazlar tomonidan maslahat xizmatlari ko'rsatiladi. Masalan, AQSHda 389 ta konsultativ markaz faoliyat yuritadi, ularda 11 400 yuqori malakali mutaxassis xizmat ko'rsatadi. Tokio shahrida "Sanoat sohasi konstruksiyasi bo'yicha Yaponiya tashkiloti" kichik va o'rta korxonalar uchun yangi texnologiyalar, innovatsion mahsulotlar va loyihalarni amalga oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy ko'mak beradi. Shunga o'xshash tashkilotlar Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida ham faoliyat yuritadi.

2. Moliyaviy yordam. Innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirishda korxonalarga tashqi manbalar, bank kreditlari, lizing va davlat tomonidan ajratiladigan soliq imtiyozlari orqali moliyaviy qo'llab-quvvatlash ta'minlanadi.

3. Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish. Davlat dasturlari orqali sanoat korxonalarining innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash amalga oshiriladi. Misol uchun, AQSH, Kanada, Germaniya, Yaponiya, Frantsiya va Buyuk Britaniya davlatlari kichik innovatsion biznes subektlarining xarajatlarining 20–50 foizini qoplab beradi.

4. Qonunchilik bazasi. Innovatsion faoliyatni tartibga soluvchi huquqiy me'yoriy hujjatlar, imtiyozlar, qo'llab-quvvatlovchi dasturlar va boshqa iqtisodiy munosabatlarni tartibga soluvchi normativ hujjatlar mavjud bo'lishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqotlarimiz natijalariga ko'ra, sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish uchun korxonaning innovatsion salohiyatini hisobga olgan holda maqsad va vazifalarni aniqlash zarur.

Tahlillarga ko'ra, sanoat korxonasida samarali innovatsion boshqaruv quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Innovatsion boshqaruv maqsadi va vazifalarini aniqlash.

Bu bosqichda korxonaning ixtisoslashuv sohasi inobatga olinadi va quyidagi yo'nalishlar bo'yicha maqsadlar belgilanadi:

o innovatsion mahsulot yoki yangi texnologiyalar yaratish orqali korxonaning bozordagi raqobatbardoshligini oshirish;

o yangi bozorlarga chiqish;

o ish yuritish ko'lamini kengaytirish va boshqa strategik vazifalar.

2. Korxonaning innovatsion imkoniyatlarini baholash. Bu bosqichda quyidagi ko'rsatkichlar tizimidan foydalaniladi:

o ilmiy-texnik salohiyat;

o innovatsiyalarni kommertsialash darajasi;

o innovatsiyalarni boshqarish tizimi;

o innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligi.

Jahon amaliyotida korxonalarning innovatsion imkoniyatlarini baholashda "TAT" (Turn Around Time) ko'rsatkichlar tizimi keng qo'llaniladi. Bu ko'rsatkich innovatsion mahsulot bozorga kirib kelishi yoki unga talab uyg'onishidan boshlab, bozorning to'yingunga yetguncha bo'lgan davrda korxonaning innovatsion salohiyatini baholash imkonini beradi.

3. Korxonaning innovatsion faoliyati yo'nalishini aniqlash.

o Agar korxona innovatsiyalarni ishlab chiqaruvchi sifatida faoliyat yuritishni tanlasa, u holda innovatsion ishlanmalar yaratish, ilmiy tadqiqotlar olib borish va yangi texnologiyalarni ishlab chiqish bilan shug'ullanuvchi maxsus ishchi guruh shakllantiriladi. Shu bilan birga, ularga qulay ish sharoitlari yaratish zarur.

o Agar korxona innovatsion jarayonlarda o'zlashtiruvchi sifatida ishtirok etishni tanlasa, u holda ilmiy-tadqiqot tashkilotlari bilan shartnomalar tuzish orqali, ishlab chiqilayotgan yangi mahsulot va texnologiyalarni amaliyotga joriy etish imkoniyati yaratiladi.

Shu nuqtai nazardan, yuqorida ta'kidlangan fikrlar va tavsiyalar asosida sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruvni tashkil etish uzoq muddatli istiqbolda yuqori samaradorlikka erishishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu jahon bozorida mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini yanada oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. Mirziyoyev SH.M. Oliy Majlisga murojaatnomasi. <https://uza.uz>
3. Шумпетер Й. Теории экономического развития. М.: Экономика, 1995. – 540 s.
4. Саудер У.Е., Нашар А.С. Руководство по наилучшим методам трансфера технологий. Управление инновациями. М.: Дело-Лтд, 1995.
5. Друкер П. Бизнес и инновации [Текст] / П. Друкер: пер. с англ. – М.: Вильямс, 2007. – 350 s.
6. Zaynuddinov SH.N., Rasulov N.M. Innovatsion menejment (darslik). T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2020. – 540 b.
7. Mamadaliev A.A. Iqtisodiyotni boshqarishda inson omilini faollashtirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmidan foydalanishni takomillashtirish. (PhD diss. avtoref.) T., 2017. – 28 b.
8. SHodieva D. Milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini investitsiyalashning nazariy asoslarini takomillashtirish. (PhD diss. avtoref.) T., 2020. – 58 b.
9. Rasulov N.M. Korporativ tuzilmalarda innovatsion jarayonlarni strategik boshqarish uslubiyotini takomillashtirish. (DSc diss. avtoref.) T., 2021. – 81 b.
10. Baxtiyorov B.B. Sanoat korxonalari innovatsion boshqaruvini rivojlantirishda ilg'or xorij tajribasidan foydalanish imkoniyatlari. Free Small Business Advice. <https://www.sore.org>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100